

LBRIS | We know
Imprint coordonat de
FLORIN-RĂZVAN MIHAI
books

Ștefan ANDREI în dialog cu
Lavinia BETEA

I SE SPUNEA MACHIAVELLI

Ediția a II-a, revizuită și adăugită

CORINT
ISTORIE
AUTORI ROMÂNI
—2023—

Vass, Ghizela 47, 58, 76, 78, 88, 90, 109–110, 112, 150–151, 178, 180, 254–255, 294, 379, 398	Vlădescu-Răcoasa, Gheorghe 142
Văduva, Ilie 109, 371	Voican-Voiculescu, Gelu 107, 315
Vălcu, Vasile 30, 142, 308	Voicu, Ștefan 38, 49, 58, 62, 117, 211–212, 219
Verdeț, Ilie 74, 360, 382, 472, 475, 481, 486	Winter, Richard 73, 360, 475
Vișinski, Andrei Ianuarevici 36	Zilber, Belu 59
Vlad, Iulian 404, 450	

We know

Cuprins

„Nu-i așa că știu lucruri interesante? N-aș vrea să trec cu ele pe lumea cealaltă!”	5
Listă de abrevieri	15
Autobiografie	19
1 – „Uite, să-ți spun eu cum a fost!”	27
Comentarii la zi	28
Vine vorba de Tovarășa!	31
Din liceul militar, direct în presa centrală	35
Timpul șantierului	44
Epoca „înfierărilor”	47
Aniversarea lui Bodnăraș	56
„Ceașescu lucra cu garda sus”	61
2 – <i>Machiavelli</i>	69
Sub stea norocoasă	69
Al doilea, după Labiș, la literatură	80
Ceașescu, înnoitorul	85
Persuasiune și influență	94
Autopropus ministru de externe	102
3 – <i>Predecesorii: Maurer, Mănescu, Macovescu</i>	109
„Românizarea” „muncilor de răspundere”	109

Binomul Dej – Maurer	114	Rețeaua Caraman și politica lui Hrușciov	
Efecte colaterale	119	de coexistență pașnică	263
Candidatura lui Mănescu la ONU	128	Conturile secrete, banca mondială și arma nucleară ..	270
Schimbare de generații	141	Vânzarea de armament și lacrimile lui Stănculescu	274
4 – <i>Inteligență letală</i>	147	Insulina și coniacul lui Ceaușescu	280
„Răsplata” prietenului Drăghici	147	8 – <i>Jiang Qing a noastră</i>	285
Scurt tratat de manipulare în stil Ceaușescu	152	Tovarășa, succesoarea Tovarășului	285
Învățăturile lui Andruță Ceaușescu pentru fiul Nicolae	158	Prevestirea morții lui Ceaușescu	288
Scalda în mulțime și fuga de adevăr	163	Poliana, nora cea bună	292
Secrete de epocă: creditele în străinătate și		Zgârcenia și ateismul Ceaușeștilor	295
Premiul Nobel pentru Pace	172	Bijuteriile și gălcile Tovarășei	300
5 – <i>„Mămăligarii nu sunt o națiune, ci o curvă”,</i>		Simpatii și slăbiciuni	305
<i>zicea Hrușciov</i>	179	Tentația Floricilor Bihorului	310
Noi n-am fost antisovietici	179	9 – <i>Disidentul Pacepa și marginalizații Trofin,</i>	
Nu „internațională proletară”, ci „solidaritate		<i>Iliescu și Burtică</i>	314
internațională”	183	Pacepa, feblețea Elenei Ceaușescu	314
Brejnev contra Ceaușescu	193	În misiunea extrădării lui Pacepa	319
<i>Delirul</i> lui Preda și critica Moscovei	210	„Îndepărtarea” lui Celac	326
6 – <i>București, canal de mediere și zonă de conflict</i>	214	Cazul Trofin: veleități de succesori	329
A fost odată „epoca de aur” a diplomației	214	Iliescu și vizita din China	334
Washington-Hanoi și Washington-Beijing, via București	220	Cornel Burtică și Triță Făniță	344
La moartea lui Gaddafi	227	10 – <i>La curtea dictatorului</i>	348
Între interesele Israelului și resursele țărilor arabe	230	Cu Ceaușescu la plimbare	348
Boicotul „fraților” comuniști	237	Clubul Ceaușeștilor	356
București-Beijing, via Moscova	242	„Măi Nicule, citește și tu, mă...”	364
7 – <i>Afaceri secrete de partid și de stat</i>	250	Sfârșitul carierei diplomatice	371
Ajutoarele României peste hotare	250	11 – <i>Partid contra Partid</i>	381
Concediile lui Ceaușescu	257	Contestații muncitorești	381

În numele, dar împotriva poporului	387
„Scrisoarea celor șase”	396
„Fratele cel mare” contra celor mici	406
12 – <i>Exportul din feuda lui Ceaușescu</i>	412
Între documentele și amintirile „epocii de aur”	412
1 200 de dolari export pe cap de locuitor	418
Bun de export	427
Privatizarea creanțelor	437
13 – <i>Ceaușescu după Ceaușescu</i>	443
Dedesubturile vizitei în Iran	443
Ultimele două zile	447
Cu Nicu la putere	457
„Te bag în mă-ta, Ceaușescule, în ce anturaj m-ai băgat!”	461
Înapoi, peste umăr	467
<i>Anexe</i>	475
<i>Bibliografie</i>	509
<i>Index</i>	513

Titlu	Autor
1. Această dragoste care ne leagă	Doina Jela
2. Adevărata călătorie a lui Zahei. Vasile Voiculescu și taina „Rugului Aprins”	Marius Oprea
3. Ceaușescu și epoca sa	Lavinia Betea
4. Conversații cu Regele Mihai	Stelian Tănase
5. De ce am plecat din România	Iuliana Alexa (coord.)
6. Democrația sub asediu. România în context regional	A. Goșu, A. Gussi (coord.)
7. Dincolo de regulile jocului. Trepte și limite ale compromisului intelectual în perioada 1948–1964: Mihai Ralea, G. Călinescu și Tudor Vianu	Ruxandra Câmpeanu
8. Dragă Sisiliuț, noi pe lumea asta nu o să ne mai vedem	Anca Ștef, Raul Ștef
9. Drumul Damascului. Spovedania unui fost tortionar	Doina Jela
10. Iluzia cristalizării. Comunism, exil, destine	Liliana Corobca
11. Jurnal nediplomatic (1998–2001)	Ioan Grigorescu
12. Jurnal, vol. 1	Ion Rațiu
13. Jurnal, vol. 2	Ion Rațiu
14. Jurnal, vol. 3	Ion Rațiu
15. Jurnal, vol. 4	Ion Rațiu
Jurnal, Volumul 5: Strădaniile zadarnice pentru unitatea exilului (1974–1978)	Ion Rațiu
16. Kiseleff 10. Fabrica de scriitori	Marin Ioniță
17. Labirintul morții	Petre Gr. Ionașcu
18. Mafia arabă în România. De la Ceaușescu la Iliescu	Marius Oprea
19. Maria Tănase. Artista, omul, legenda	Ștețerel Olaru
20. Masoni sub judecata comunistă. Grupul Bellu	Diana Mandache
21. Mica enciclopedie a Marelui Război (1914–1918)	Doru Dumitrescu, Mihai Manea, Mirela Popescu
22. Mihai Caraman. Un spion român în Războiul Rece	Florian Banu
23. Munca forțată din România în regimul comunist. Internările administrative din perioada Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948–1965)	Nicoleta Ionescu-Gură
24. Nicolae Filipescu. Însemnări (1914–1916)	N. Polizu-Micșunești
25. Paul Goma. Conștiință istorică și conștiință literară	Flori Bălănescu
26. Pe cont propriu. Jurnal (1989–1995)	Doina Jela
27. Piano Man în Casa Războiului. Însemnări din Irak și Afganistan	Cătălin Gomboș
28. Război în Europa. Ucraina, România și Republica Moldova în fața agresiunii ruse	Radu Carp și Marianna Prisiajnuik

Are 3 fete căsătorite cu țărani muncitori care după câte cunosc sunt oameni muncitori. Nu știu ce politică fac.

Mă cunosc

Din perioada liceului militar

1. Cheroiu Dumitru – director Ministerul Construcțiilor București
2. Menciu Const – prof. Inst Agronomic Craiova.
3. Marcu Nicolae – inginer Fabrica Prototipul Buc.
4. Sachelu Ion – activist com. regional UTM Craiova.
5. Stănescu Eugen – student anul V Fac. Med. Veterinară București

Din perioada liceului Frații Buzești

1. Năstăsău Dumitru – prof. Lic. Frații Buzești Craiova.
2. Ion D. Marin – ing. Trustul GOSTAT Craiova
3. Iordăchescu – I secretar Liceul Fr. Buzești Craiova.
4. Pîrvulescu Ioan – inginer Uzinele Electroputere Craiova

De la Șcînteia Tineretului

1. Bodea Iordache – șef de secție la Sc. Tineretului

Din timpul facultății și perioada de asistent

Pacoste Cornel – activist CC UTM

Kraus Iosif – decan Fac. Drumuri și Poduri Inst. Constr.

Pop Simion – secretar PMR Inst. De Constr. Buc.

Soare Stan – decan Inst. Petrol, Gaze și Geologie Buc.

Kovaci Cornel – asistent Inst. Constr. Buc.

Burtică Cornel – Preș. Cons. Asoc. Studenților din Buc.

Scarlat Adrian – conferențiar Inst. Constr. Buc.

Ghiță Florea – secretar PMR Universitatea Parhon Buc.

Păun Octavian – asistent Fac. Filologie Univ. Parhon

Tudorache Nic. – student Fac. Utilaj Inst. Constr. Buc.

Ciurel Ștefan – activist Centrul Univ. UTM Buc.

Crăiniceanu Grigore – activist com. executiv. UASR

5 dec. 1959

1

„Uite, să-ți spun eu cum a fost!”

Ștefan Andrei începe prin a comenta articolul din serialul „Viața lui Ceaușescu”, apărut în acea zi în cotidianul *Adevărul*¹. Printre șefii tânărului Ceaușescu în organizația de tineret a Partidului Comunist din România a fost și Andrei Bernath², tatăl lui Mircea Răceanu³, diplomatul condamnat la moarte pentru spionaj în vara lui 1989. Sentința i-a fost comutată, la intervenția președintelui american George Bush⁴.

¹ Lavinia Betea, „Cine-au fost șefii utecistului Ceaușescu”, în *Adevărul*, 21 iulie 2011.

² Andrei Bernath (1908–1944), profesia inițială – tâmplar. Comunist ilegalist, arestat de mai multe ori pentru activitate politică. Absolvent al unei școli de cadre la Moscova, secretar al CC al UTC, a fost arestat în 1935 și condamnat la 10 ani de închisoare. Deportat în Transnistria, a fost împușcat în lagărul Ribnița de trupele SS în retragere.

³ Mircea Răceanu (n. 1935), diplomat. Fiul natural al lui Andrei Bernath și al Ilonei Popp, căsătorită Răceanu, s-a născut la închisoarea Văcărești. Împreună cu mama sa a plecat în URSS, unde a crescut la o casă de copii. A revenit în țară în 1946, fiind adoptat de Grigore Răceanu, soțul legitim al Ilonei Popp. S-a specializat în diplomație la Moscova. În ianuarie 1989 era director-adjunct al direcției care se ocupa de relațiile României cu SUA, Canada și statele din America Latină. Condamnat la moarte pentru spionaj în favoarea SUA (1989). După decembrie 1989 s-a stabilit în SUA.

⁴ George Bush (1924–2018), politician american, președinte al SUA (1989–1993).

Ștefan Andrei, sosit mai devreme decât ora prevăzută pentru întâlnire, timp în care a citit articolul, intră abrupt în detaliile cunoscute de el privind comutarea pedepsei lui Răceanu.

Comentarii la zi

Ștefan Andrei: Uite, să-ți spun eu cum a fost. Însărcinatul cu afaceri al Ambasadei SUA la București i-a adresat lui Prisăcaru, directorul Protocolului Guvernului, viitor secretar al PSD¹, cererea să-l primesc eu, deoarece la Ministerul de Externe nu-l primea nimeni. Totu² era atunci ministru, iar Olimpia Solomonescu, adjuncta lui. Olimpia fusese înainte adjunctă la secția de Relații Internaționale a Partidului. Și, când a văzut-o, Elena Ceaușescu³ a transferat-o la Externe.

Lavinia Betea: *De ce? Era frumoasă, era deșteaptă?!*

¹ Partidul Social Democrat s-a înființat în 2001, prin fuziunea Partidului Democrației Sociale din România (PDSR) cu Partidul Social Democrat Român (PSDR).

² Ioan Totu (1931–1992), economist. Membru al CC al PCR (1979–1989) și al CPEX (1983–1989). Printre funcțiile deținute: ministru al afacerilor externe (1986–1989), președinte al CSP (1989). Condamnat în „Procesul CPEX” la 16 ani de închisoare, s-a sinucis.

³ Elena Ceaușescu (1919–1989), profesia inițială – muncitoare textilistă. Apropiată de mișcarea comunistă, fără a fi fost integrată în PCdR, i s-a conferit ulterior statut de ilegalistă. Membru al CC al PCR (1972–1989) și al CPEX (1974–1989), soției lui Nicolae Ceaușescu i s-a construit o falsă biografie științifică, bogat alimentată de titluri onorifice și publicații din străinătate. Printre funcțiile deținute: director al ICECHIM (din 1964), președinte al CNST (1979–1989), șefa comisiei de cadre a CC al PCR (1976–1989), prim-viceprim-ministru al Guvernului (1980–1989). Condamnată la moarte și executată, împreună cu soțul său, Nicolae Ceaușescu, în ultimul proces de factură stalinistă din istoria comunismului mondial (25 decembrie 1989).

Din cauza Elenei Ceaușescu, Nicolae Ceaușescu¹ a avut întotdeauna la cabinetul lui doar bărbați. Toți ceilalți aveau femei. Și ea lucra doar cu bărbați. Ultimul a fost Neacșu. Istoric. La el au fost doi inși în fața ușii: Constantin Manea², care venise de la UTM și îi făcea legătura cu Ceaușescu, și Mihai Hârjeu³, fost la pionieri. Înaintea lui a fost Constantin Boștină⁴, tot fost președinte al organizației de pionieri. Pe 22 decembrie 1989, Hârjeu a fugit și Nicolae Ceaușescu a dat ordin să-l prindă și să-l condamne la moarte. Dar atunci, în chestiunea primirii americanului, Prisăcaru a venit la mine. Eram viceprim-ministru al Guvernului cu Comerțul Exterior. I-am spus să-l trimită pe american la Externe. Iar dacă vrea totuși la Comerțul Exterior, trimit vorba să-l primească ministrul. Dar acela a comunicat că e într-o situație imposibilă și are de făcut o comunicare importantă și urgentă din partea autorităților americane. Era vorba de rugămintea Departamentului de Stat și autorităților americane adresată lui Nicolae Ceaușescu ca să nu

¹ Nicolae Ceaușescu (1918–1989), profesia inițială – cizmar. Comunist ilegalist din 1936. Pentru această adeziune, a petrecut în închisori și lagăre peste 6 ani și jumătate de detenție. Membru al CC al PCR/PMR/PCR (1945–1989). A devenit cel de-al doilea lider comunist român, în 1965, după decesul predecesorului său, Gheorghe Gheorghiu-Dej. În 1967 și-a asumat și funcția de conducător al statului. Iar în 1974 s-a instalat și în aceea de președinte al României, creată în acest scop. Comandant suprem al forțelor armate, de-a lungul anilor cât a condus dictatorial România, a înființat diverse organisme prin care și-a exercitat puterea. Condamnat la moarte și executat sub acuzații fără administrarea probei, la 25 decembrie 1989.

² Constantin Manea, șeful de cabinet al lui Nicolae Ceaușescu (1962–1989).

³ Constantin Boștină (n. 1946), om de afaceri, fost președinte al UASR și secretar al lui Nicolae Ceaușescu.

⁴ Mihai Hârjeu era secretarul lui Nicolae Ceaușescu în 1989.

aprobe hotărârea judecătorească în cazul lui Mircea Răceanu de condamnare la moarte. Dar și Ceaușescu îmi spusese mai dinainte că vorbise în Consiliul de Stat despre trădarea lui Răceanu cu Gogu Rădulescu¹, Vasile Vâlcu² și Popescu-Puțuri³. Și aceia îl rugaseră să nu confirme sentința. Că nu e bine ca fiul Ilenei Răceanu⁴ și al lui Andrei Bernath, amândoi comuniști ilegaliști, să fie omorât de către Partidul Comunist. Ceaușescu mi-a precizat că și el a fost de acord cu comutarea sentinței în închisoare pe viață. Iar trimisului american nu aveam ce răspuns să-i dau eu. Peste o săptămână a cerut iarăși întrederea.

¹ Gheorghe (Gogu) Rădulescu (1914–1991), economist. Comunist ilegalist, a dezertat în 1941 din Armata Română pentru a se preda sovieticilor. Deportat întâi, a fost după aceea folosit pentru îndoctrinarea prizonierilor români din lagărele sovietice. Membru al CC al PMR/PCR (1960–1989) și al CPEX (1974–1989). Printre funcțiile deținute: reprezentant al României la CAER (1965–1974), viceprim-ministru al Guvernului (1975–1979), președinte al Curtii Superioare de Conturi (1973–1989). În ultima etapă a „epocii Ceaușescu”, casa lui de vacanță din satul Comana era frecventată de scriitori și artiști.

² Vasile Vâlcu (1910–1999), profesia inițială – croitor. Comunist ilegalist (1929), arestat de mai multe ori. După eliberare, a fost internat în lagărul de la Tg. Jiu. După război a deținut funcții precum: membru al CC al PMR/PCR (1958–1979), al CEX (1965–1974) și al CPEX al CC al PCR (1974–1979), membru, președinte și vicepreședinte al Comisiei Centrale de Revizie (1979–1989).

³ Ion Popescu-Puțuri (1906–1993), comunist ilegalist. Membru al CC al PMR/PCR (1960–1989). Dintre funcțiile deținute: vicepreședinte al CSP (1951–1954), ambasador în Ungaria (1955–1959), director al Institutului de Istorie a Partidului (1961–1989).

⁴ Ileana Răceanu (Ilona Popp, 1911–1981), membru al PCdR din 1932. Arestată în 1935, a fost anchetată 10 luni, iar la proces a fost achitată, după care a plecat în Uniunea Sovietică. În 1938, după un curs politic la Moscova, a revenit în România. Membră a CC și a Secretariatului PCdR (1941–1943). După război a activat în cadrul UFDR. Membru supleant al CC al PCR (1955–1958), exclusă din partid pentru „activitate fracționistă”.

Ceaușescu era plecat în vizită oficială la Bistrița-Năsăud, dar își amâna venirea la București deoarece aștepta să împuște un urs.

Până acolo mergea cu patima vânătorii, încât să-și facă după ea calendarul politic?

El rămânea acolo, în teren. Așteptând ursul, mai vizita și câte-o fabrică. Nu l-am primit însă pe american, așteptându-l pe Ceaușescu. Dar i-am solicitat la telefon permisiunea să aflu ce vrea, deoarece spunea că are un mesaj de la președintele Bush pentru președintele Ceaușescu. Și i-am propus să-l primească Nicolcioiu¹, directorul Protocolului. Iar Ceaușescu răspunde: „Hai s-o întrebăm și pe Tovarășa”.

A spus cumva și de ce?

În marile probleme, el nu mai avea acum curaj să hotărască singur.

De când apăruse acest fenomen?

Cam din 1980.

Vine vorba de Tovarășa!

Pe seama căror cauze puneți Dvs. fenomenul acestei dependențe?

O chestiune legată de boală. Evita să ia o hotărâre și ca ea să nu-l critice. Ca să-ți dai seama până unde mergea... Discutam și adoptam o anumită hotărâre în CPEX², ca după aceea ea s-o

¹ Vasile Nicolcioiu (n. 1937), jurist, membru supleant al CC al PCR (1984–1989), șef al Protocolului de Stat de pe lângă Consiliul de Stat al RSR (1983–1989).

² Comitetul Politic Executiv (CPEX) al CC al PCR a fost organismul executiv al CC al PCR. Conform Statutului, între congrese partidul era condus de un Comitet Central, care se întrunea periodic în ședințe

modifice. Materialele ce se puneau în discuția CPEX mergeau la ea înainte, și apoi la el. Unele le și reținea, să nu mai treacă pe la el. Alteori lua rezoluția pusă de el și-i spunea „nu e bine, dragă”. Discutam plățile în CPEX și toate schimbările de cadre le discutam cu ea, șefa comisiei de cadre pe țară. După aceea venea Nicolae Ceaușescu să ni le prezinte în CPEX. Au fost cazuri când mergeam la el și-i spuneam: „Tovarășe Nicolae Ceaușescu, din 34 de atașați militari, cât e schema, am rămas cu patru. Iar propuneri sunt făcute de mult la tovarășa Elena Ceaușescu”. După ce-i spunea ei, ea începea cu: „Ce te-ai plâns la Tovarășu? Tu faci aici politica de cadre?” Altă situație – corespondenții de presă. Avuseserăm la Moscova, New York, Londra, Atena, Paris, Beijing, Varșovia, Budapesta, Sofia, Belgrad, Rio de Janeiro... După ce-a apucat ea la conducere, mai aveam unul singur, la Moscova. În 1989, Nicolae Chilie era singurul nostru corespondent de presă peste hotare. Ea a blocat toate propunerile făcute de secția de propagandă pentru corespondenți de presă. Cea mai mare parte a ambasadelor și a agențiilor economice funcționau atunci cu maximum jumătate din schemă. În 1988, m-am dus la el și i-am spus că agenția noastră economică din New York are jumătatea efectivului, iar propunerile noastre nu le aprobă Tovarășa. Mă cheamă el, a doua zi, și-mi aruncă dosarele: „Bine-a făcut Tovarășa că nu le-a aprobat, niciunul nu e corespunzător!” Dar nu era adevărat! Înainte de a le prezenta comisiei de cadre, luasem și avizul Securității. Iar ei mi le aruncau! Alt exemplu: Legea pensiilor din 1977. Înainte se știa că soțiile care-și însoțesc bărbații în misiuni peste hotare au perioada aceea recunoscută în cartea de muncă. Elena Ceaușescu

plenare. Pentru funcționalitate cotidiană s-a constituit, după metoda sovietică, un Birou Politic. Din 1965, acestui „areopag al puterii” i s-a dat numele de Comitet Executiv (CEX), iar ulterior CPEX (1974–1989).

a sărit: „Ce te-ai dus la Tovarășu' ca să te plângi pentru alea care-au fost să se odihnească în străinătate?” Altă pățanie – cu Agerpresul. A venit Elena Ceaușescu cu o idee diabolică, să facem abonamente la presa străină pe bază de reciprocitate. Doar două agenții de presă au acceptat: KUNA din Kuweit și RFE din Spania. Cu ce se primea de la ele, se umpleau ultimele pagini din ziare. Dar eu mai ajutam Agerpresul pe diferite căi. Una dintre ele: l-am convins pe Nicolae Ceaușescu că Institutul de Conjunctură, condus de Costin Murgescu¹ – unde-a lucrat și Isărescu² –, are nevoie de un abonament special pentru a urmări mersul prețurilor. Iar el a aprobat un abonament Reuters la Comerțul Exterior, de unde lua și Agerpresul. A tăiat cu acel prilej și abonamentele din lumea medicală, și din cercetarea științifică. Altă trăsnaie a Elenei Ceaușescu a fost anularea tuturor cotizațiilor către organizațiile internaționale. Pentru că ea răspundea și de știință, a tăiat participarea noastră la congresele științifice și reuniunile internaționale. Eram în 1988, la Sinaia, când a venit o știre TANIUG, trimisă prin Reuters, că urma să se discute problema ca României să i se ia dreptul de vot la ONU pentru că nu și-a plătit cotizația. „Ei”, zice Elena Ceaușescu, „nu dați știrea asta de la sârbi Tovarășului!”... Niciodată, de când s-a

¹ Costin Murgescu (1919–1989), economist. A fost șef al Catedrei de Economie Politică a Universității din București (1956–1965), director al Institutului de Cercetări Economice al Academiei Române, consilier la Consiliul de Miniștri (1968–1974), director al Institutului de Economie Mondială și al Institutului pentru Studierea Conjuncturii Economiei Naționale (1970–1973).

² Mugur Isărescu (n. 1949), economist. Cercetător la Institutul de Economie Mondială din București (1971–1990) și cadru didactic asociat la ASE (1975–1989). După 1990 a deținut funcții precum: guvernator al Băncii Naționale a României (din 1990) și premier al României (1999–2000).

impus ea, nu s-a aprobat ceva la cadre fără acordul ei. A urmat apoi altă situație: orice angajare la CC să se facă doar cu aprobarea ei. Înainte, dacă erai secretar al CC și voiai să-ți aduci pe cineva în secție, discutai cu Secția Organizatorică, luai aprobare de la Securitate și îl angajai. Nu se mai putea fără avizul ei! Ea a anulat și propunerile Uniunii Scriitorilor de primire de noi membri. De prin 1982–1983, nimeni nu a mai fost primit în Uniunea Artiștilor Plastici sau în Uniunea Scriitorilor. Ea a venit și a spus că nu mai trebuie anunțate în presă concursurile de posturi în învățământul superior. Dar legea prevedea că nu se poate organiza concurs fără anunț în presă. Stăteau oamenii lectori acolo de ani buni, cu toate condițiile îndeplinite pentru conferențiar sau profesor, dar nu puteau urca în ierarhie. În 1985, când eram la Controlul Muncitoresc, am fost la Nicolae Ceaușescu cu această problemă. Și mi-a spus să se respecte legea. Dar nu s-a mișcat nimic. Aceași situație a fost și cu promovarea medicilor primari. Zece ani au fost blocate asemenea posturi. Iar după 1990 au promovat prea des și prea mulți profesori, medici primari... În 1989, ea a respins și promovările în gradele militare cu ocazia lui 23 August – mare jignire pentru militari! Cu doi-trei ani înainte fuseseră promovați ultimii generali: Andruță Ceaușescu¹ de la Securitate, Ilie Ceaușescu²

¹ Andruță Ceaușescu (1924–2000), fratele lui Nicolae Ceaușescu, botezat de părinți cu numele Nicu. A făcut carieră în Ministerul de Interne. General de Securitate, în 1989 era comandantul Școlii de Securitate de la Băneasa. A fost arestat în 1989 și condamnat la 15 ani de închisoare.

² Ilie Ceaușescu (1926–2002), fratele lui Nicolae Ceaușescu. A făcut carieră în Armată, ajungând la grad de general. Membru al CC al PCR (1984–1989). A fost profesor la Academia Militară, cercetător la Centrul de Studii și Cercetări Istorice și Teorie Militară; adjunct al ministrului apărării naționale (1983–1989).

de la Armată și generalul Găinușe, comandantul garnizoanei Slobozia și soțul prim-secretarei, Alexandrina Găinușe¹.

Din liceul militar, direct în presa centrală

Din dosarul Dvs. de cadre rezultă că ați câștigat în liceu un concurs literar organizat de ARLUS². Datorită acestui premiu național care echivala cu descoperirea unui talent, ați fost angajat la Scînteia Tineretului.³ A fost, cred eu, nodul ce v-a crestat biografia. Vă amintiți tema concursului?

Literatura sovietică, continuatoarea mării literaturi ruse.

Ați început să vă ocupați de politică externă ca jurnalist la „Scînteia Tineretului”, în 1951. Cum era?

Când am intrat eu să mă ocup de Externe, începuse politica de desprindere față de Moscova. Dar în 1951 era catastrofă. Atunci, noi lucram cu *Komsomolskaia Pravda* pe masă.

Cum anume?

Luam *Komsomolskaia Pravda*. Uneori se traducea editorialul din *Komsomolskaia Pravda* și se publica în *Scînteia Tineretului* cu fidelitate. Eram ca o filială a publicațiilor de tineret din

¹ Alexandrina Găinușe (n. 1925), profesia inițială – filatoare. Membru al CC al PCR (1979–1989) și al CPEX (1979–1987, 1988–1989). Printre funcțiile deținute: prim-secretar al „județenelor” de partid Bacău (1979–1982) și Ialomița (1987–1989), vicepreședinte al Consiliului de Stat (din 1980), viceprim-ministru al Guvernului (1982–1986), ministru al industriei ușoare (1986–1987).

² ARLUS (Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu URSS) a început să ființeze oficial din toamna lui 1944. Primul ei președinte a fost academicianul Constantin Parhon.

³ *Autobiografie datată 5 decembrie 1959*, ANIC, Fond CC al PCR – Cadre, dosar nr. A/728, f. 189 v.

Uniunea Sovietică. Publicam cuvântarea lui Gromîko¹, cuvânt cu cuvânt. Publicam întâlnirea de la San Francisco, privind pacea cu Japonia², cuvânt cu cuvânt după TASS. Publicam integral cuvântarea lui Vișinski³ la ONU⁴. Pe săptămână erau două-trei pagini din viața tineretului sovietic. Prima mea sarcină a fost să scriu despre o expoziție de fotografie, „Varșovia reconstrucție – pace”. Bineînțeles că n-am fost la Varșovia, ci am scris despre expoziția organizată la București. Apoi am redactat un articol la moartea lui Dimitrov⁵. Am publicat o pagină-ntreagă la ziua Chinei – doi ani de la victoria revoluției chineze. Am scris un articol mare despre necesitatea păcii în Coreea.

¹ Andrei Andreevici Gromîko (1909–1989), lider al PCUS. A deținut funcțiile de ministru al afacerilor externe (1957–1985) și președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al URSS (1985–1987).

² Tratatul de la San Francisco a fost semnat la 8 septembrie 1951 și a consacrat oficial încheierea stării de război dintre Japonia și Puterile Aliate.

³ Andrei Ianuarevici Vișinski (1883–1954), procuror general al URSS în anii „marii terori” staliniste (1935–1939), ministru adjunct și ministru al afacerilor externe al URSS (1940–1953).

⁴ Organizația Națiunilor Unite (ONU) a fost fondată la Conferința de la San Francisco din 25 aprilie 1945, care a reunit 50 de guverne și organizații implicate în redactarea Cartei Națiunilor Unite. Sediul său central este la New York. Potrivit Cartei ONU, misiunea organizației este să asigure pacea mondială, respectarea drepturilor omului, cooperarea internațională și respectarea dreptului internațional.

⁵ Gheorghii Dimitrov (1882–1949), lider comunist bulgar și al Cominternului (1935–1943).

⁶ Conflictul din Coreea a fost un război civil între nordul și sudul Peninsulei Coreea („războiul celor două Corei”). În 1945, după capitularea Japoniei, peninsula a fost împărțită în două zone controlate de SUA (în sud) și Uniunea Sovietică (în nord), cu o linie de demarcație de-a lungul paralelei de 38 de grade. În vara lui 1950, armata din nord a trecut linia de demarcație. În război s-au implicat ONU și SUA de partea sudului, iar URSS și China, de partea nordului. Conflictul s-a încheiat cu armistițiul din iulie 1953.

Deși era campania antititoistă¹, nu am scris niciun articol contra Iugoslaviei. Programul de lucru la ziar era de la ora 14.00 după-amiaza la ora 22.00 seara. Trebuia să primim știrile internaționale, întâi de la TASS, și nu puteam închide ediția fără știrea zilei despre Războiul din Coreea. N-am făcut însă nicio plecare peste hotare cât am stat la *Scînteia Tineretului*.

Aveați 20 de ani. Nu-i cazul să vă întreb asupra părerilor personale despre subiectele abordate în registrul jurnalistic consacrat. Dar ce puteați vorbi cu colegii de redacție despre climatul politic internațional?

Am avut o discuție cu romancierul și dramaturgul Teodor Mazilu². Lucra și el la *Scînteia Tineretului* cu mine. Ca să-ți dai seama și dumneata, din 15 șefi de secție, 12 erau evrei. Redactor-șef a fost Breazu, evreu, urmat de Ion Mihăileanu³, tot evreu.

Ion Mihăileanu, tatăl regizorului francez Radu Mihăileanu⁴.

Da. Unul era Răducanu, altul Mânzu Radian, redactori-șefi adjuncți, și o româncă, Edroiu, căsătorită cu un ofițer sovietic. Secretar de partid era Mirodan⁵.

¹ Campania a început în iunie 1948, când Cominformul a adoptat prima rezoluție împotriva lui Tito în urma conflictului dintre Stalin și liderul iugoslav. După moartea lui Stalin, relațiile dintre URSS și Iugoslavia s-au reluat.

² Teodor Mazilu (1930–1980), jurnalist și dramaturg de succes.

³ Ion Mihăileanu (Mordechai Buchman, n. 1921), critic literar de orientare proletcultistă, jurnalist și scenarist. A emigrat și trăiește în Franța.

⁴ Radu Mihăileanu (n. 1958), regizor. În 1980 a emigrat în Israel, apoi în Franța, pentru studii în cinematografie. A realizat mai multe filme de artă, având ca temă centrală destinul poporului evreu, pentru care a obținut valoroase premii.

⁵ Alexandru Mirodan (1927–2010), ziarist și dramaturg de succes. A emigrat în Israel.

Dramaturgul Alexandru Mirodan, care a emigrat în Israel și a fondat revista Minimum?

Da. El era secretar de partid și șeful secției Foiletoane, pe care le făcea foarte bine. Șeful secției Artă era Andrei Băleanu, evreu care a plecat ulterior în Occident. Era nepotul lui Ștefan Voicu¹. Șeful secției Cultură era unul, Lupu. Nume schimbat, bineînțeles. Mihai Lupu, care după aceasta a ajuns secretar literar la Teatrul Municipal și a plecat în America. Alți șefi de secții de-acolo: Georgescu, dus în Elveția; Muși Cernea, care după aceea a fost funcționar la bancă; Cerb, șeful secției Industrie, plecat în Israel. Aurel Bratu era șeful secției Internaționale. Cu mine în secție: Carol Roman, Emil Rucăr, Sergiu Brand – evrei. Șefi de secție români erau: Teodor Mazilu, la Sport, unul, Bold, la Agrară, și o femeie, Popescu, la Școli Profesionale. Dintre gazetari, 75% erau evrei. Iar pentru mine a fost util că am trăit în mediul lor.

Ați avut parte de o bună școală a vieții și de buni formatori în jurnalistică.

Erau oameni instruiți. Eu veneam de la Craiova, de la Liceul Militar. Ei erau trăiți la București. Mama mea era analfabetă. Iar ei erau oameni cu un bagaj cultural în spate. Mulți, fii de intelectuali. Au fost multe șanse și întâmplări deosebite pentru mine. Teodor Mazilu era îndrăgostit copt atunci de Maria Tănase², care cânta la restaurantul Continental. Și mergeam cu el deseori acolo.

¹ Ștefan Voicu (Aurel Rotenberg, 1906–1992), ziarist. Membru al PCdR (1932), fost deținut în lagărul de la Târgu Jiu. Membru al CC al PMR/PCR (1955–1984). A fost redactor-șef la *Știința* (1946), *Lupta de clasă*, *Era socialistă*.

² Maria Tănase (1913–1963), supranumită „pasărea măiastră a folclorului românesc”. În 1940, înregistrările sale au fost distruse de

Și Maria Tănase este, am putea spune, o creație evreiască. Dacă Bucureștiul aspira la reputația de „mic Paris” – deși la origine comparația a fost o ironie –, a fost găsită și o Edith Piaf a lui. O întreagă mitologie s-a brodat în jurul acestei mari cântărețe reprezentative pentru toate regiunile folclorice ale României. Legenda oficializată spunea că și-ar fi învățat cântecele de la sezonierii angajați în grădina tatălui său. În fapt, ei i s-au dat spre interpretare cântecele culese de echipele Fundațiilor Regale conduse de Gusti². Iar folcloristul Harry Brauner³, membru al acestor echipe, conform declarațiilor sale din „ancheta Pătrășcanu”, a învățat-o să le interpreteze în stilul care-a făcut-o faimoasă. Brauner și Sandu Eliad și-au asumat rolul de Pygmalion în facerea mării artiste.

Da, așa e. Alexandru Eliad. Era la Teatrul Cărăbuș. Regizor. Și, în același timp, compunea texte comice. Dar nu l-am cunoscut personal.

legionari, sub acuzația de falsificare a folclorului autentic și pornografie. În timpul războiului, a făcut un turneu în Turcia, având și misiuni de spionaj. A jucat în filme și piese de teatru și a fost distinsă cu titlul de „artist emerit” și cu Premiul de Stat al RPR.

¹ Edith Piaf (Edith Giovanna Gassion, 1915–1963), cântăreață, textieră și actriță care a consacrat „șansoneta” franceză în plan mondial.

² Dimitrie Gusti (1880–1955), sociolog. Fondator al metodei de cercetare monografică, inițiind cercetarea satului românesc sub egida Fundațiilor Regale. A fondat Muzeul Satului din București. A deținut funcții precum: ministru al instrucțiunii publice, cultelor și artelor (1932, 1932–1933, 1933), director al Institutului Social Român (1921–1939, 1944–1948) și al Institutului de Științe Sociale al României (1939–1944), vicepreședinte (1923–1925, 1943–1944) și președinte (1944–1946) al Academiei Române.

³ Harry Brauner (1908–1988), folclorist, fondatorul Institutului de Etnografie și Folclor. Prieten cu soția Pătrășcanu, a fost condamnat la 12 ani de închisoare în „procesul Pătrășcanu” (1954).